Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (голям състав)

19 юли 2012 година*

„Протокол за Устава на Европейската система на централните банки и на ЕЦБ — Член 36 — Протокол за привилегиите и имунитетите на Европейските общности — Членове 13, 15 и 23 — Споразумението за седалището на ЕЦБ — Член 15 — Приложимост по отношение на служителите на ЕЦБ на разпоредбите на германското осигурително право, предвиждащи обезщетение за отглеждане на дете“

По дело C-62/11

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Hessisches Landessozialgericht (Германия) с акт от 4 февруари 2011 г., постъпил в Съда на 10 февруари 2011 г., в рамките на производство по дело

Land Hessen

срещу

Florence Feyerbacher,

СЪДЪТ (голям състав),

състоящ се от: г-н V. Skouris, председател, г-н A. Tizzano, г-н J. N. Cunha Rodrigues, г-н K. Lenaerts и г-н J.-C. Bonichot, председатели на състави, г-н A. Rosas, г-жа R. Silva de Lapuerta, г-н K. Schiemann (докладчик), г-н A. Ó Caoimh, г-н L. Bay Larsen, г-н T. von Danwitz, г-н E. Jarašiūnas и г-н C. G. Fernlund, съдии,

генерален адвокат: г-н N. Jääskinen,

секретар: г-н A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

— от г-жа Feyerbacher,

— за германското правителство, от г-н T. Henze, в качеството на представител,

— за Европейската комисия, от г-жа F. Clotuche-Duvieusart и г-жа B. Eggers, в качеството на представители,

* Език на производството: немски.

— за Европейската централна банка (ЕЦБ), от г-жа E. Carlini и г-жа M. López Torres, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 24 май 2012 г.,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на сключеното между правителството на Федерална република Германия и Европейската централна банка Споразумение от 18 септември 1998 година за седалището на тази институция (BGBl. 1998 II, стр. 2745, наричано по-нататък „Споразумение за седалището“), и по-специално на член 15 от него, във връзка с член 36 от Протокола за Устава на Европейската система на централните банки и на Европейската централна банка (ОВ C 191, 1992 г., стр. 68) в редакцията му, приложена към Договора за ЕО (наричан по-нататък „Протоколът за Устава на ЕСЦБ и на ЕЦБ“).

2 Запитването е отправено в рамките на спор между г-жа Feyerbacher и Land Hessen [Провинция Хесен] във връзка с отказа да се отпусне обезщетение за отглеждане на дете.

Правна уредба

Протоколът за привилегиите и имунитетите

3 Съгласно член 13 от Протокола за привилегиите и имунитетите на Европейските общности от 8 април 1965 година (ОВ 152, 1967 г., стр. 13) в редакцията му, приложена към Договора за ЕО и Договора за Евратом и приложима към фактите по главното производство (наричан по-нататък „Протоколът за привилегиите и имунитетите“):

„Длъжностните лица и другите служители на Общностите подлежат на данъчно облагане в полза на Общността върху изплатените им от Общностите заплати, надници и възнаграждения, в съответствие с условията и процедурата, приети от Съвета по предложение на Комисията.

Те се освобождават от националните данъци върху заплатите, надниците и възнагражденията, които са им били изплатени от Общностите“.

4 Член 15 от този протокол предвижда:

„Съветът с единодушие, по предложение на Комисията, установява схема за социалноосигурителните обезщетения на длъжностните лица и другите служители на Общностите“.

5 Член 23, първа алинея от посочения протокол гласи:

„Настоящият протокол се прилага също и спрямо Европейската централна банка [ЕЦБ], членовете на нейните органи и служителите ѝ, без да се засягат разпоредбите на Протокола за Устава на [ЕСЦБ и на ЕЦБ]“.

Протоколът за Устава на ЕСЦБ и на ЕЦБ

6 Член 36, параграфи 1 и 2 от Протокола за Устава на ЕСЦБ и на ЕЦБ в редакцията му, приложима към фактите по главното производство, гласи следното:

„36.1. Управителният съвет по предложение на Изпълнителния съвет приема условията за работа на персонала на ЕЦБ.

36.2. Съдът е компетентен да правораздава по всеки спор между ЕЦБ и нейни служители в рамките и при условията, предвидени в условията за наемането на работа“.

Споразумението за седалището

7 Съгласно пета алинея от преамбюла на Споразумението за седалището това споразумение има за цел „да определи привилегиите и имунитетите на ЕЦБ във Федерална република Германия в съответствие с Протокола за привилегиите и имунитетите на Европейските общности“.

8 Видно от шеста алинея от този преамбюл, въпросното споразумение е сключено „предвид необходимостта да се гарантира, че [ЕЦБ] ще може да постигне целите си и да изпълнява напълно и ефективно задачите си във Федерална република Германия“.

9 В параграф 9 от озаглавения „Определения“ член 1 от Споразумението се уточнява следното:

„служители“ означава служителите на ЕЦБ по смисъла на член 4в от Регламент (Евратом, ЕОВС, ЕИО) № 549/69 на Съвета от 25 март 1969 година относно определяне на категориите на длъжностните лица и други служители на Европейските общности, за които се прилагат разпоредбите на член 12, на член 13, втори параграф и член 14 от Протокола за привилегиите и имунитетите на Общностите (ОВ L 74, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 1, том 8, стр. 170), изменен с Регламент (ЕО, ЕОВС, Евратом) № 1198/98 на Съвета от 5 юни 1998 година (ОВ L 166, стр. 3; Специално издание на български език, 2007 г., глава 1, том 8, стр. 241)“.

10 Член 15 от същото споразумение, озаглавен „Неприложимост на германското трудово и осигурително право“, гласи:

„С оглед на член 36 [от Протокола за Устава на ЕСЦБ и на ЕЦБ], спрямо условията за работа на членовете на Изпълнителния съвет и на служителите не се прилагат материалните и процесуалните разпоредби на трудовото и осигурителното право на Федерална република Германия“.

Условията за работа на ЕЦБ

11 На основание член 36, параграф 1 от Протокола за Устава на ЕСЦБ и на ЕЦБ управителният съвет на ЕЦБ приема условия за работа на Европейската централна банка („Conditions of Employment for Staff of the European Central Bank“) (наричани по-нататък „Условията за работа на ЕЦБ“). Член 9, букви а) и в) от тези условия предвиждат:

„Трудовите отношения между ЕЦБ и нейните служители се уреждат с трудови договори, сключени в съответствие с настоящите условия за работа. Приложимите за персонала правила, приети от изпълнителния съвет, уточняват реда за прилагане на тези условия за работа.

[…]

Условията за работа не се уреждат от никое определено национално право. […]“.

12 В членове 21, 24 и 36 от Условията за работа на ЕЦБ се уточнява, че посочените в тях обезщетения „са допълнителни по отношение на всички други обезщетения от този вид, произхождащи от други източници. Служителите на ЕЦБ са длъжни също да поискат и да декларират „тези обезщетения, които се приспадат от обезщетенията, дължими от ЕЦБ“.

13 Съгласно член 29 от Условията за работа на ЕЦБ служителите на ЕЦБ имат право на неплатен родителски отпуск. Освен това съгласно член 5, параграф 11 от правилата, приложими за персонала на Европейската централна банка („European Central Bank Staff Rules“), родителският отпуск не може да бъде по-дълъг от три години за дете на издръжка, като същевременно въпросният служител не може да ползва общо повече от шест години родителски отпуск. По време на този отпуск служителят запазва правото си да получава надбавката за дете на издръжка и надбавките за образование, както и правото си на пенсия за инвалидност и на социалноосигурителни плащания, дължими в случай на смърт, като същевременно продължава да се осигурява по пенсионната схема на ЕЦБ, без за тази цел да прави съответни вноски. Плащайки вноски, той продължава да се осигурява и по схемата на ЕЦБ за осигуряване за болест и злополука.

Германското право

14 Член 1, параграф 1 от Федералния закон от 5 декември 2006 г. за обезщетението за отглеждане на дете и за родителския отпуск (Bundeselterngeld- und Elternzeitgesetz) (BGBl. 2006 I, стр. 2748, наричан по-нататък „BEEG“) предвижда:

„Право на обезщетение за отглеждане на дете имат лицата, които

1. са с постоянно или обичайно пребиваване в Германия,

2. живеят с детето си в едно домакинство,

3. сами се грижат за детето си и го отглеждат и

4. не работят или работят на непълно работно време“.

15 Член 3, параграф 3, първо изречение BEEG гласи:

„Обезщетенията, сходни с обезщетенията за отглеждане на дете, които лицата по член 1 могат да претендират извън Германия или от междудържавна или наднационална организация, се приспадат от обезщетенията за отглеждане на дете, доколкото се изплащат за един и същ период и при условие че не се прилагат регламентите, приети въз основа на Договора за създаване на Европейската общност“.

16 Съгласно член 2, параграф 1 от BEEG при изчисляването на размера на обезщетението за отглеждане на дете следва „да се вземе предвид […] в съответствие със Закона за облагане на доходите [Einkommensteuergesetz] положителната сума на доходите, облагаеми в Германия“.

17 Членове 30 и 31 от Кодекса за социално осигуряване, книга първа — основни принципи (Erstes Buch Sozialgesetzbuch — Allgemeiner Teil) гласят:

„Член 30

(1) Разпоредбите на този кодекс се прилагат за всички лица, чието място на постоянно или обичайно пребиваване попада в приложното му поле.

(2) Този кодекс не засяга действието на разпоредбите на международното или наднационалното право. […]

Член 31

Правата и задълженията, свързани със социалноосигурителните обезщетения по този кодекс, могат да се учредяват, установяват, изменят или отменят само когато това се предвижда или допуска със закон“.

Спорът по главното производство и преюдициалните въпроси

18 Г-жа Feyerbacher е германска гражданка и пребивава в Германия, където е упражнявала трудова дейност, във връзка с която е била облагана с данък върху доходите съгласно германската данъчна система и се е осигурявала по германската схема за социално осигуряване.

19 Междувременно тя става служителка на ЕЦБ и получава в това си качество трудово възнаграждение, облагано с общностен данък, като считано от встъпването ѝ в длъжност спрямо нея се прилагат приетите от тази институция условия за работа и от въпросното възнаграждение не се удържа данък съгласно германската данъчна система, нито пък осигурителни вноски съгласно германската схема за социално осигуряване.

20 След раждането на детето ѝ на 5 септември 2008 г. г-жа Feyerbacher иска от германските органи да ѝ бъде отпуснато предвиденото в BEEG обезщетение за отглеждане на дете.

21 Г-жа Feyerbacher поддържа, че член 15 от Споразумението за седалището, който се отнася до условията за работа, по никакъв начин не изключва отпускането на подобно обезщетение, доколкото обезщетението за отглеждане на дете се финансира не от задължителни социалноосигурителни вноски, от чието внасяне персоналът на ЕЦБ е освободен по силата на посочения член 15, а от данъчни приходи. Освен това в случая изобщо нямало натрупване на обезщетения, тъй като ЕЦБ не ѝ изплащала никакво обезщетение от този вид.

22 Искането на г-жа Feyerbacher е отхвърлено с решения на Провинция Хесен от 4 декември 2008 г. и 8 януари 2009 г., по съображение че в съответствие с разпоредбите на Протокола за привилегиите и имунитетите и с член 15 от Споразумението за седалището спрямо персонала на ЕЦБ се прилага не германското трудово и осигурително право, а правото на Съюза, въпреки че заинтересованото лице, чиито доходи впрочем също не се облагат в Германия, няма никакво право на обезщетение за отглеждане на дете.

23 С решение от 30 септември 2009 г. Sozialgericht Frankfurt (Социален съд Франкфурт) отменя решенията на Провинция Хесен и я задължава да признае на г-жа Feyerbacher право на обезщетение за отглеждане на дете за периода, обхващащ първите дванадесет месеца от раждането на детето ѝ.

24 Сезиран с жалба срещу това решение, Hessisches Landessozialgericht [Хесенски областен социален съд] приема, че условията по член 1, параграф 1 от BEEG са изпълнени, поради което г-жа Feyerbacher има право на обезщетение за отглеждане на дете, освен ако не се установи, че в случая това право е изключено по силата на специална разпоредба.

25 В това отношение запитващата юрисдикция отбелязва, че член 15 от Споразумението за седалището, тълкуван във връзка с член 36 от Протокола за Устава на ЕСЦБ и на ЕЦБ, към който препраща, a priori би могъл да представлява подобна специална разпоредба.

26 Посочената юрисдикция твърди обаче, че в случая това е възможно само ако, на първо място, тези разпоредби се прилагат с предимство пред стълкновителните норми, съдържащи се в германското осигурително право. В това отношение трябвало да се прецени и дали Споразумението за седалището е част от правото на Съюза и като такова има предимство пред вътрешното право или пък е международен договор без наднационална стойност, на който националният ратификационен закон придава силата на германски закон.

27 На второ място, посочената юрисдикция отбелязва, че дори да се допусне, че има предимство пред германското право, член 15 от Споразумението за седалището може да лиши г-жа Feyerbacher от обезщетението за отглеждане на дете само ако изразът „Условията за работа“, съдържащ се в тази разпоредба и в текста на немски език на член 36 от Протокола за Устава на ЕСЦБ и на ЕЦБ, трябва да се тълкува в смисъл, че разпоредбите на германското право в областта на социалноосигурителните обезщетения не са приложими по отношение на служителите на ЕЦБ, без значение дали тези обезщетения се финансират от социалноосигурителни вноски или, както в случая с обезщетението за отглеждане на дете, от данъци.

28 Hessisches Landessozialgericht отбелязва, че в това отношение съществува неяснота, доколкото, тълкуван буквално, този израз би могъл да се отнася само до условията, при които е възникнало трудовото правоотношение, или рамковите условия на трудовия договор, които в този случай несъмнено биха могли да включват социалноосигурителните аспекти на трудовото правоотношение, но не и задължително социалноосигурителните обезщетения, финансирани от данъци и свързани с принципа на териториалност.

29 На трето място, Hessisches Landessozialgericht се пита дали член 15 от Споразумението за седалището наистина представлява стълкновителна норма, определяща приетите от ЕЦБ Условия за работа като приложими и съответно изключващи правото на държавата, в която пребивава г-жа Feyerbacher, и дали в такъв случай от Решение от 20 май 2008 г. по дело Bosmann (C-352/06, Сборник, стр. I-3827) не следва да се направи извод, че Федерална република Германия все пак е свободна да приложи собственото си законодателство, доколкото същото носи на заинтересованото лице единствено допълнителни облаги и по никакъв начин не го ощетява.

30 В това отношение посочената юрисдикция се пита дали Решение от 16 декември 2004 г. по дело My (C-293/03, Recueil, стр. I-12013) и Решение от 16 февруари 2006 г. по дело Öberg (C-185/04, Recueil, стр. I-1453) дават основание за подобен подход, особено като се има предвид, че в първото от тази решения се подчертава, че предвид член 10 ЕО не може да се допусне националната правна уредба да затруднява и оттам да препятства упражняването на трудова дейност в рамките на институция на Европейския съюз чрез лишаването на работника или служителя от социалноосигурителни обезщетения, на които той иначе би имал право по силата на националния режим. Все пак следва да се прецени дали обстоятелството, че трудовите възнаграждения на служителите на ЕЦБ са освободени от облагане по германския закон, а обезщетението за отглеждане на дете се финансира от данъци, е пречка да се приложи тази концепция в случай като разглеждания в главното производство.

31 При тези обстоятелства Hessisches Landessozialgericht решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Представлява ли [Споразумението за седалището] част от правото на Съюза, ползващо се при прилагането му с предимство пред националното право, или е международен договор?

2) Следва ли член 15 от Споразумението за седалището във връзка с член 36 от [Устава на ЕСЦБ] да се тълкува стеснително, в смисъл че разпоредбите на германското осигурително право, които предвиждат определено социалноосигурително обезщетение, не се прилагат спрямо служителите на ЕЦБ само в случай че ЕЦБ им предоставя сходно социалноосигурително обезщетение съгласно Условията за работа?

3) При отрицателен отговор на втория въпрос:

а) Следва ли посочените разпоредби да се тълкуват в смисъл, че не допускат прилагането на национална разпоредба, която урежда отпускането на семейни обезщетения само въз основа на принципа на териториалност?

б) Относими ли са съображенията на Съда [в точки 31—33 от Решение по дело Bosmann] за прилагането на посочените разпоредби? Следва ли да се смята, че член 15 от Споразумението за седалището във връзка с член 36 от [Устава на ЕСЦБ] не лишава Федерална република Германия от правомощието да отпуска семейни обезщетения на живеещите на нейна територия служители на ЕЦБ?“.

По преюдициалните въпроси

32 С тези въпроси запитващата юрисдикция иска да установи по същество дали член 15 от Споразумението за седалището, тълкуван във връзка с член 36 от Протокола за Устава на ЕСЦБ и на ЕЦБ, изключва възможността на Федерална република Германия да отпуска обезщетение като разглежданото в главното производство.

33 Като начало следва да се разгледа доводът на германското правителство, че доколкото Съюзът не е страна по Споразумението за седалището, настоящото преюдициално запитване е недопустимо.

34 Този довод обаче не може да се приеме. Във връзка с това следва да се отбележи, че видно от пета алинея от преамбюла на Споразумението за седалището това споразумение е сключено, за да се определят привилегиите и имунитетите на ЕЦБ във Федерална република Германия в съответствие с Протокола за привилегиите и имунитетите. В този контекст, както изтъкват Комисията и ЕЦБ, член 15 от Споразумението за седалището само прилага принципите, заложени в Протокола за привилегиите и имунитетите, и в частност в членове 13, 15 и 23, както и в Протокола за Устава на ЕСЦБ и на ЕЦБ, и в частност в член 36 от него.

35 Що се отнася до преюдициалните въпроси, те се отнасят не до някакво евентуално право на служителите на ЕЦБ да получават отпусканите от държавите членки социалноосигурителни обезщетения, но и до възможността тези държави да отпускат подобни обезщетения.

36 Съгласно член 13 от Протокола за привилегиите и имунитетите заплатите, надниците и възнагражденията, които Общностите изплащат на длъжностните си лица и другите си служители, са освободени от национални данъци и подлежат на данъчно облагане в полза на Общностите.

37 Член 15 от Протокола за привилегиите и имунитетите предвижда, че по предложение на Комисията Съветът с единодушие установява схема за социалноосигурителните обезщетения на длъжностните лица и другите служители на Общностите.

38 Съгласно член 23, първа алинея от Протокола за привилегиите и имунитетите същият се прилага спрямо ЕЦБ, членовете на нейните органи и служителите ѝ, без да се засягат разпоредбите на Протокола за Устава на ЕСЦБ и на ЕЦБ.

39 Член 36, параграф 1 от Протокола за Устава на ЕСЦБ и на ЕЦБ предвижда, че по предложение на изпълнителния съвет управителният съвет на ЕЦБ приема условията за работа на персонала на ЕЦБ.

40 На основание на посочените по-горе разпоредби ЕЦБ приема Условията за работа на ЕЦБ. Съгласно последните заплатите, надниците и възнагражденията, които ЕЦБ изплаща на служителите си, подлежат на данъчно облагане в полза на Общностите.

41 Освен това Условията за работа на ЕЦБ предвиждат в полза на служителите на ЕЦБ съвкупност от социалноосигурителни обезщетения, които са сходни с обичайно отпусканите от държавите членки и включват по-конкретно обезщетение при болест, обезщетения в случай на злополука, инвалидност и смърт, обезщетение за безработица, пенсии за прослужено време и старост, както и различни семейни обезщетения.

42 По-конкретно, от представената на Съда преписка по делото е видно, че семейните обезщетения, предвидени в Условията за работа на ЕЦБ, включват надбавката за жилищни нужди, надбавката за деца на издръжка, надбавката за образование и надбавката за предучилищно образование, както и платен отпуск по майчинство от 20 седмици.

43 Видно от точка 12 от настоящото решение, в Условията за работа на ЕЦБ се посочва, че въпросните обезщетения не са напълно самостоятелни от обезщетенията от други източници.

44 Именно в този контекст следва да се разгледат поставените от запитващата юрисдикция въпроси.

45 В това отношение, макар наистина член 15 от Споразумението за седалището да е пречка държавата, в която се намира седалището, да налага на служителите на ЕЦБ материално или процесуалноправни задължения с оглед на получаването на обезщетенията, предвидени в Условията за работа на ЕЦБ, посоченият член по никакъв начин не задължава Федерална република Германия като държава, в която се намира седалището, да предвижда в полза на тези служители разглеждането в главното производство обезщетение за отглеждане на дете (вж. по аналогия Решение по дело Bosmann, посочено по-горе, точка 27 и Решение от 12 юни 2012 г. по дело Hudzinski и Wawrzyniak, C-611/10 и C-612/10, точка 45).

46 Освен това посоченият член не лишава Федерална република Германия, която не обвързва правото на подобно обезщетение с трудови или осигурителни условия, от възможността да отпуска тези обезщетения на служителите на ЕЦБ, които пребивават на нейна територия, тъй като тази възможност действително произтича от законодателството ѝ и не е изключена от съответните разпоредби от правото на Съюза (вж. по аналогия Решение по дело Bosmann, посочено по-горе, точки 28, 31 и 32, както и Решение по дело Hudzinski и Wawrzyniak, посочено по-горе, точки 48 и 49).

47 Що се отнася до изтъкнатия от ЕЦБ и Комисията довод, че независимостта, с която разполага ЕЦБ при определянето на Условията за работа, е пречка разглежданото в главното производство обезщетение да бъде изплащано на служителите ѝ, изобщо не става ясно по какъв начин въпросното плащане би засегнало независимостта на ЕЦБ при определянето на приложимия по отношение на персонала ѝ режим.

48 С оглед на изложеното на поставените въпроси следва да се отговори, че член 15 от Споразумението за седалището, тълкуван във връзка с член 36 от Протокола за Устава на ЕСЦБ и на ЕЦБ, не изключва възможността на Федерална република Германия да отпуска обезщетение като разглежданото в главното производство.

По съдебните разноски

49 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (голям състав) реши:

Член 15 от сключеното между правителството на Федерална република Германия и Европейската централна банка Споразумение от 18 септември 1998 година за седалището на тази институция, тълкуван във връзка с член 36 от Протокола за Устава на Европейската система на централните банки и на Европейската централна банка в редакцията му, приложена към Договора за ЕО, не изключва възможността на Федерална република Германия да отпуска обезщетение като разглежданото в главното производство.

Подписи